

X. správa SNB
4. odbor

11640/120

V Praze dne 16. 4. 1980

Počet listů : 6

Počet výtisků : 4

Výtisk č. : 2

Stupeň utajení ZRUŠEN dle § 22, odst. 4, zák. č. 412/2005 Sb., dne 12.5.2006**R O Z B O R**

operativní situace v souvislosti se zřízením tzv. "Archivu a výzkumného střediska pro nezávislou a opoziční literaturu" v Brémách a zaměření hlavních úkolů rozpracování

Zřízení "Archivu a výzkumného střediska pro nezávislou a opoziční literaturu východní Evropy" v Brémách je jednak odrazem stále těsnějšího sepjetí jednotlivých exponentů a seskupení čs. politické emigrace na Západě s politickou linií Socialistické internacionály, jednak vyvrcholením současných snah protivníka zefektivnit ideodiverzní působení do ČSSR neboť interní hodnocení dosavadních výsledků "politického a ideologického působení", prováděného ve vztahu k ZSS vyznívá negativně. Statut "střediska" jako "nadace s vlastním finančním fondem" naznačuje, že je zřizováno za asistence spolkové zpravodajské služby BND. Tomu nasvědčují i poznatky, že BND již v září 1979 projevila mimořádný zájem o vycestování z ČSSR historika Dr. Jana KŘENA, pro něhož předběžně vytvořila podmínky zajištěním místa mimořádného profesora na universitě v Brémách.

Činností "střediska" má být odstraněno dosud roztříštěné neefektivní využívání podkladového materiálu, získávaného z různých zdrojů i konspirativními kanály spojení od skupin opozice v ČSSR. Analytická činnost a hodnocení současných i historických jevů má vytvořit politikům a stranám Socialis-

tické internacionály (SI) dlouhodobě podmínky k uplatňování politického nátlaku na ČSSR a výhledově, po rozšíření činnosti "střediska", i na další ZSS, zejména PLR. S ohledem na statut "střediska" a projevené zájmy je reálný předpoklad, že bude současně využíváno k plnění specifických úkolů spolkovou zpravodajskou službou BND.

Ze shrnutí zjištěných poznatků vyplývá, že "středisko" je dalším specifickým prostředkem v ideodiverzním působení Západu proti ZSS. Bylo zřízeno s cílem vytvořit zkvalitněním a soustředěním analytické činnosti do jednoho centra předpoklady pro zefektivnění různých forem politického nátlaku, uplatňovaného protivníkem v rámci doktríny destabilizace MKDH na ČSSR, SSSR a další ZSS. Je příznačné, že iniciativa k jeho vzniku vyšla kromě vedoucích funkcionářů stran Socialistické internacionály (BRANDT a další) od emigrantského seskupení LISTY, reprezentovaného PELIKÁNem a MLYNÁŘem.

Současné podobě a organizačnímu modelu "střediska" v Brémách předcházela celá řada jednání zástupců čs. politické emigrace na Západě (z nich zejména MLYNÁŘe a PELIKÁNa) s představiteli Socialistické internacionály (BRANDT, KREISKY) a s funkcionáři sociální demokracie v exilu. V návaznosti na závěry těchto jednání dochází rovněž k částečnému "politickému usmíření" posrpnové emigrace (MLYNÁŘ) s čs. sociální demokracií v exilu a k pokusům začlenit čs. politickou emigraci vytvořením nové strany sociálně-demokratického typu jako rovnoprávného člena do Socialistické internacionály. Přestože k realizaci tohoto záměru dosud nedošlo, bylo dosaženo řady kompromisů a dohod, zejména s emigrantskou Radou svobodného Československa (LUŽA a spol) a s dalšími organizacemi a proudy "nekomunistické emigrace".

Výrazem naléhavosti potřeb SI zřídit "dokumentační a analytické středisko" je i skutečnost, že tato otázka byla vzata již na pořad jednání byra SI, které se uskutečnilo ve dnech 28. - 29. 9. 1978 v Paříži. Jednání se zúčastnili za "skupinu LISTY" PELIKÁN, MLYNÁŘ, HEJZLAR a MÜLLER, za čs. sociální demokracii na Západě BERNARD, HRUBÝ, SOUČEK, TUČEK a KREJČÍ. Byro SI přijalo usnesení provést počátkem roku 1979 v Římě poradu s tzv. "čs. levicí" na Západě a projednat kromě dalších otázek zejména finanční a organizační alternativy realizace záměru. Návazná jednání pokračovala ještě v roce 1978 (prosinec), kdy jako jednu z přechodných alternativ přijala SI rozhodnutí, že utvoří skupinu vedenou MLYNÁŘem, která se bude zabývat řešením výzkumného úkolu na téma "Zkušenosti roku 1968 z hlediska problémů, důležitých pro západoevropskou levici". MLYNÁŘovi byla k realizaci úkolu poskytnuta na rok 1979 částka 100 000 DM/W, poukazovaná Socialistickou internacionálou prostřednictvím SPÖ. V těchto souvislostech je charakteristický zejména cíl výzkumu "zprostředkovat eurokomunistům, socialistům a ostatním politickým proudům zkušenosti z Československa, které mají vztah k řešení některých teoretických a politických problémů, souvisejících s koncepcí demokratického socialismu v západní Evropě".

Zjištěné poznatky i zamýšlené organizační uspořádání "výzkumného pracoviště", které bude kádrově obsazeno 15 stálými pracovníky, z toho 7 vědci (z nich pouze 2 z ČSSR), 5 pracovníky v knihovně a 3 administrativními silami, dostatečně dokumentují záměr rozšířit později "výzkumnou činnost" kromě ČSSR a PLR i na další socialistické státy. Z československých historiků zde bude pravděpodobně zaměstnán PREČAN, trvá zájem o Dr. KŘENA nebo KURALA. Brémská universita má dlouhodobě pro tento účel blokována tři jednoroční stipendia do doby, než čs. úřady povolí výjezd vytypovaných historiků.

Činnost "střediska" bude zahájena pravděpodobně 1. 1. 1981, Důvodem jsou nevyřešené otázky finančního rázu, které mají být teprve vyjasněny (město Brémy očekává dotaci, jejíž schválení je vázáno rozhodnutím spdkové vlády). Přechnodně (maximálně 5 roků) by činnost "střediska" měla být financována z prostředků "Volkswagen Stiftung".

Nebezpečnost činnosti brémské "analytické centrály emigrace" spočívá kromě "vědeckého zkoumání příčin neúspěchů kontrarevolučních pokusů v ZSS" rovněž ve skutečnosti, že je dlouhodobě plánována ideodiverzní činnost formou vydávání časopisu "Kritická ročenka východní Evropy" a dalších tiskovin. Je plánována spolupráce pracoviště s celou řadou ideodiverzních institucí na Západě, s rozhlasovou stanicí Radio Svobodná Evropa-Svoboda a pokud jde o získávání potřebných materiálů ze socialistických států, bude realizováno konspirativními kanály spojení s exponenty opozice a dalšími spolupracovníky z řad protisocialisticky orientovaných osob. Je zřejmé, že část materiálů bude soustřeďována i s cílem vytvořit možnosti k nátlaku na jednotlivé politické činitele ZSS při kontaktech a jednáních na mezinárodní úrovni nejen SPD, ale i dalšími stranami SI. Trvale bude "ústav" zajišťovat podklady k intenzivním pomlouvačným akcím Západu proti ZSS.

Z analýzy získaných zpravodajských poznatků jednoznačně vyplývá vysoká společenská nebezpečnost "Archivu a výzkumného střediska pro nezávislou a opoziční literaturu východní Evropy" nejen pro ČSSR, ale i pro ostatní socialistické státy. V této souvislosti je nutno "středisko" jako ideodiverzní objekt, který je těsně spjat se "skupinou LISTY" a prostřednictvím jejích exponentů MLYNÁŘE a PELIKÁNA s dalšími seskupeními v západní Evropě, aktivně rozpracovávat všemi prostředky operativní práce. Rozpracování je nutno provádět v těsné součinnosti s 31. odbohem I. správy SNB. Současně je potřebné organizovat součinnostní opatření se sovětskými a polskými přáteli.

V současném období je při stanovení hlavních úkolů rozpracování nutno mít na zřeteli skutečnost, že "středisko", pokud jde o organizační strukturu, kádrové obsazení a další otázky, nemá dosud definitivní podobu. Z komplexní analýzy zjištěných poznatků vyplývá, že od konce roku 1977, kdy byly zaznamenány prvotní snahy o jeho zřízení, dochází průběžně k celé řadě změn. Pro situaci je charakteristické, že zahájení činnosti "střediska" je přes různé "konečné termíny" neustále z řady příčin oddalováno, a ani současná situace (postupné oddalování termínů a další změny, např. ve finančním zajištění) nenasvědčuje definitivní fázi realizace záměru.

S ohledem na uvedené skutečnosti a závěry vyplývající z detailního rozboru poznatků, byly pro nadcházející období v součinnosti s 31. odborem I. správy SNB stanoveny okruhy úkolů v rozpracování "střediska", které jsou adekvátní současné operativní situaci.

Rozpracování "střediska" bude prováděno v následujících hlavních směrech :

- 1) Agenturní proniknutí do objektu, popř. do okruhu osob s dotykem k objektu v zahraničí. V této oblasti bude X. správa SNB provádět opatření v součinnosti s 31. odborem I. správy SNB. Ke splnění tohoto cíle zaměří 31. odbor I. S-SNB stávající agenturu, která má určité možnosti a kontakty na skupinu LISTY.
- 2) 31. odbor I. správy SNB provede opatření k pokusům proniknout agenturně do "střediska" s využitím TS MNICH a TS ERBA.
- 3) Komplexní zhodnocení operativní situace v prostředí rozpracovávaných bývalých historiků, zejména Dr. KŘENA, KURALA a jejich styků z hlediska posouzení možností styků a výběru typů z nich k získání ke spolupráci a k vysazení.

Současná situace, kdy je "středisko" nedostatečně kádrově obsazeno, je příznivá pro realizaci záměru agenturně proniknout do objektu.

- 4) Aktivní úkolování agenturní sítě kontrarozvědky k získávání poznatků k objektu a k odhalování spolupracovníků a pramenů "střediska" na území ČSSR. Koordinaci a metodické zaměření agentury 1. a 2. odboru X. správy SNB i agenturní sítě 2. odborů správ StB v krajích bude celostátně zajišťovat 4. odbor X. správy SNB, který je zodpovědný za rozpracování ideodiverzních center a emigrantských seskupení na Západě.
- 5) Provádění aktivních opatření k paralyzaci činnosti "střediska", k jeho diskreditaci a kompromitaci před veřejností. Aktivní opatření zajišťovat v součinnosti s I. správou SNB.
- 6) Odhalování a likvidace kanálů spojení, popř. jejich operativní využití.
- 7) Trvalé úkolování výjezdové agentury kontrarozvědky s reálnými předpoklady ke zjišťování poznatků k objektu při výjezdech do KS a její komplexní vytěžování.
- 8) Obranné zajištění chráněných objektů, rozpracovávaných 2. odborem X. správy SNB proti úniku zájmové informace s využitím agenturní sítě a dalších prostředků a forem operativní práce.